

Neplatnosť právnych úkonov Aktuálna judikatúra

JUDr. Soňa Mesiarkinová

Najvyšší súd SR

JUDr. Andrea Moravčíková, PhD.

Krajský súd v Trnave, t.č. dočasne pridelená na NS SR

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

*Každé povolanie je spiknutím proti laikom.
Právnické povolanie je spiknutím proti všetkým.*

G. B. Shaw

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Úvod

- Právne úkony všeobecne
- Predpoklady platnosti PÚ
- Konanie PO ako predpoklad platnosti PÚ
- Absolútne neplatné PÚ
- Relatívne neplatné PÚ
- Následky neplatnosti
- Vybrané problémy - judikatúra

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Právne skutočnosti

- Každá skutočnosť, s ktorou objektívne právo viaže právne následky – vznik, zmenu, zánik subjektívneho práva
- Súhrn právnych skutočností vyvolávajúcich právne následky – **skutková podstata** daného právneho následku

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

- Pôsobia *ex nunc*, t.j od ich úplného splnenia (okrem výnimiek)
- Spätná anulácia *ex tunc* pri vyslovení neplatnosti právneho úkonu alebo vyhlásení neúčinnosti (odporovateľnosť PÚ)

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Delenie právnych skutočností

- Subjektívne/objektívne
- Jednorazové právne následky/právne a protiprávne stavy
- Simultánne/sukcesívne
- Dokázané/notoriety/prezumpované (domnienky a fikcie)

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Právne úkony

- § 34 OZ

1. Prejav vôle
2. Jeho smerovanie k vzniku, zmene zániku práv a povinností
3. Súlad prejavu vôle s objektívnym právom

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Prejav vôle

- Musí byť adekvátny
- Prejavená vôľa vs. Skutočná vôľa (omyl, simulácia, nátlak...)
- Dobromyseľnosť toho, komu je určený
- Interpretačné pravidlá
- Osobitosti prejavenej vôle osoby konajúcej prostredníctvom zástupcu

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

- Konanie ako prejav vôle
- Komisívne PÚ
 - výslovné
 - konkludentné
- Omisívne PÚ

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Písomné úkony

- Obyčajný podpis – ručný
- Legalizácia – osvedčenie pravosti
- Zaručený elektronický podpis a zaručený EP s časovou pečiatkou
- Plnomocenstvo

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Konanie právnickej osoby

- Uplatnenie princípu neobmedzenej spôsobilosti obchodných spoločností – obchodné spoločnosti sú spôsobilé vykonať právny úkon aj v prípade, ak sa im „zakázalo podnikat“ alebo ak „nemali oprávnenie na podnikanie“ (§ 3 ObchZ)

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Konanie právnickej osoby

- Právnická osoba – podnikateľ koná (prejavuje vôľu navonok):
 - **zástupcom**
 - Zákonné zastúpenie
 - Zastúpenie na základe dohody o plnej moci
 - Zastúpenie na základe rozhodnutia štátneho orgánu
 - Rc 37/2000 – štatutárny orgán právnickej osoby – podnikateľa nemá právo konať v mene tejto právnickej osoby v spore, ktorý s ňou vedie. Ak právnická osoba nemá štatutárny orgán, oprávnený konať v jej mene, môže jej súd ustanoviť **opatrovníka** pre toto konanie
 - **štatutárnym orgánom**

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Zákonné zastúpenie podľa ObZ

- vedúci organizačnej zložky podniku (§ 13 ods. 5 ObchZ)
- osoba poverená pri prevádzkovaní podniku určitou činnosťou (§ 15 ods. 1 ObchZ)
 - Soudní rozhledy 1/2011: Splnomocnenie ku všetkým úkonom, pri ktorých obvykle dochádza pri prevádzke podniku platí nielen v obchodnoprávných vzťahoch, ale aj v občianskoprávných vzťahoch
 - Soudní rozhledy 21/2011: Poverenie k zastupovaniu podnikateľa podľa § 15 ObchZ môže byť vykonané úplne neformálne, nemusí vyplývať ani z organizačného členenia subjektu a ani z pracovného zaradenia
 - Rozsudok NS ČR sp. zn. 23 Cdo 28/2008: Pri posudzovaní zákonného zastúpenia podnikateľa je potrebné s istotou uzavrieť, či konajúca osoba je podnikateľom poverená na určitú činnosť (§ 15) alebo či koná v jeho prevádzkárni (§ 16); jej oprávnenie na konanie nemožno vyvodzovať alternatívne.
- osoby konajúce v prevádzkárni podnikateľa (§ 16 ObchZ)

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Plnomocnenstvo

- všeobecné plnomocnenstvo
- prokúra (§ 14 ObchZ)
 - Soudní rozhledy 4/1996 – súčasťou podpisu prokuristu je doložka o prokúre. Bez tejto doložky sa nejedná o podpis prokuristu. Nestačí teda skutočnosť, že sa jedná o osobu zapísanú ako prokurista v obchodnom registri.
 - Soudní rozhledy 2/2011 – ak nadobudnutie obchodného podielu nesúvisí s prevádzkovaním podniku, prokurista nie je splnomocnený uzavrieť zmluvu o prevode obchodného podielu

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Postavenie štatutárneho orgánu

- Štatutárny orgán
 - osoba oprávnená konať vo všetkých veciach spoločnosti podľa
 - zmluvy o zriadení právnickej osoby
 - zakladateľskej listiny
 - zákona
 - ŠO v obchodných spoločnostiach :
 - v.o.s. – každý zo spoločníkov (§ 85 ObchZ)
 - k.s. – komplementári (§ 101 ods. 1 ObchZ)
 - s.r.o. – jeden alebo viacerí konatelia (§ 133 ObchZ)
 - a.s. – predstavenstvo (§ 191 ObchZ)

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Postavenie štatutárneho orgánu

- konanie štatutárneho orgánu zaväzuje podnikateľa aj v prípade, ak svojím konaním prekročil rozsah predmetu podnikania (§ 13 ods. 3 ObchZ)
- prekročenie pôsobnosti štatutárneho orgánu obchodných spoločností a družstva nie je možné, pretože právna úprava vymedzuje pôsobnosť štatutárneho orgánu v najširšom rozsahu

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Spôsob konania štatutárneho orgánu

- Spôsob konania štatutárneho orgánu sa zapisuje do OR
- Zápis spôsobu konania má **deklaratórne** účinky
- Následok nedodržania spôsobu konania- neplatný právny úkon
 - Rozsudok najvyššieho súdu ČR, sp. zn.: 29 Cdo 659/00 – konatelia sú štatutárnym orgánom spoločnosti s ručením obmedzeným a ich konanie je priamym konaním právnickej osoby. Pokiaľ konal pri uzavieraní kúpnej zmluvy len jeden konateľ, hoci mali konať obidvaja konatelia, nekonala právnická osoba riadne svojim štatutárnym zástupcom a kúpna zmluva je z tohto dôvodu **absolútne** neplatná pre rozpor so zákonom.
 - R 15/2009: Pokiaľ z výpisu z OR vyplýva určitý spôsob konania štatutárneho orgánu spoločnosti, treba ho dodržať nielen pri uzatváraní kúpnej zmluvy, ale aj pri uzavretí zmluvy o budúcej zmluve.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Právne úkony

- Typické/atypické
- Jednostranné/dvojstranné/viacstranné
- Adresné/neadresné
- Vôľové/reálne
- Inter vivos/mortis causa
- Odplatné/neodplatné
- Formálne/neformálne
- Kauzálne/abstraktné (dokazovanie)
- Synalagmatické/asynalagmatické

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Náležitosti právnych úkonov

- Vôle
- Prejavu
- Pomeru vôle a prejavu
- Subjektu
- predmetu

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Náležitosti vôle

- Musí objektívne existovať a byť:
 - Slobodná – nezbavená voľnosti rozhodnúť sa (bez fyzického donútenia alebo bezprávnej vyhrážky)
 - Vážna
 - Bez omylu – omyl vo vôli (§ 49a) spočíva v nesprávnej predstave o právnych následkoch (omyl v prejave spočíva v nezhode prejavu a vôle (§ 45 ods. 2 OZ)); relatívna neplatnosť
 - Nevznikajúca v dôsledku tiesne – inak dôvod odstúpiť od zmluvy

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Náležitosti prejavu

- Zrozumiteľnosť – manifestácia vôle navonok; zrozumiteľný aj vtedy, ak sa dajú použiť interpretačné pravidlá; relevantné použitie jazyka a adresnosť úkonu
- Určitosť – spoľahlivé zistenie obsahu
- Forma – ak ju predpisuje zákon (sankcia absolútnej neplatnosti) alebo dohoda účastníkov (relatívna neplatnosť)

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Náležitosti pomeru vôle a prejavu

- Teória prejavu – rozhodujúci prejavový obsah
- Teória dôvery – vôľa rozhodujúca; prejav uprednostňuje tam, kde sa vyžaduje rešpektovanie dôvery v urobený prejav
- Teória vôle – vôľová zložka určujúca, inak neplatný PÚ; výnimka 41Ods. 2 OZ (zastretý PÚ)

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Simulácia/disimulácia

- Simulácia je predstieranie určitej vôle; vedomá nezhoda skutočnej vôle a urobeného prejavu vedúca k neplatnosti PÚ podľa § 37
- Disimulácia – simulovaným úkonom sa zastiera iný právny úkon mienený vážne; § 41a ods. 2 OZ, platí disimulovaný úkon (ak je dovolený); ochrana dobromyseľného účastníka

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Náležitost' predmetu

- Možnosť
 - Počiatočná nemožnosť plnenia = neplatnosť § 37 ods. 2 OZ
 - Následná nemožnosť plnenia = zánik nesplneného záväzku § 575 OZ
- Dovolenosť
 - Nedovolený je absolútne neplatný
 - Odporuje zákonu, obchádza ho alebo je v rozpore s DM

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Následky vadnosti

- Vadnými sú PÚ, ktoré vznikli, ale chýba im niektorá zákonom požadovaná náležitosť
- Následky:
 - Neplatnosť
 - Odporovateľnosť
 - Možnosť jednostranne odstúpiť od zmluvy

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Absolútna neplatnosť

- Pôsobí voči každému
- Prihliada na ňu súd ex officio
- Nemožno ju dstrániť ratihabíciou ani konvalidáciou
- Poskytnuté plnenie predstavuje bezdôvodné obohatenie
- Nepremlčuje sa

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Relatívna neplatnosť

- Je založená na vyvrátiteľnej domnienke platnosti daného PÚ
- Premlčuje sa
- Oprávnenými dovolať sa neplatnosti sú len určené subjekty okrem toho, kto ju spôsobil
- Dovoľať sa môže oprávnená osoba jednostranným prejavom vôle adresovaným druhej strane
- Konverzia § 41a OZ

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Neplatnosť uznesenia VZ

- Uznesenie nie je právnym úkonom
- Netreba preukazovať naliehavý právny záujem podľa ust. § 80c OSP
- Aktívna legitímácia – bývalý člen DR (NS SR 3 Obo 181/1998 – potreba NPZ)

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Lehota

- Skúma sa ex offo
- Objektívna 3M od prijatia uznesenia, resp. odo dňa, kedy sa o jeho konaní mohla oprávnená osoba dozvedieť
- Hmotnoprávna lehota
- Márne uplynutie lehoty = platnosť uznesenia

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Podmienky úspešnosti návrhu

- rozpor so zákonom
a zároveň
- mohlo obmedziť práva spoločníka

- Aplikovateľné aj na rozhodnutia podľa § 130 a §132

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Neplatnosť právnych úkonov v ObZ

- Neoprávnené podnikanie § 3 – nemá vplyv na platnosť úkonu
- Odlišovať neplatnosť úkonu a neplatnosť spoločnosti (§ 68a)
- § 56a zákaz zneužitia práva
- § 59a – kontrolované zmluvy
- § 115 - prevod obchodného podielu
- § 161c, f – nadobúdanie vlastných akcií

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

- § 265 – poctivý obchodný styk
- § 267 – relatívna neplatnosť, vylúčenie použitia § 49 OZ
- § 369 a – d – nová úprava úrokov z omeškania a klamlivých ustanovení
- Neplatnosť osobitne
 - § 592 zmluva o kontrolnej činnosti,
 - § 622.4 zmluva o preprave,
 - § 672a - obchodné zastúpenie, k. doložka

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Aspekt premlčania

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Právna kvalifikácia nároku

- **Kvalifikácia nároku je vždy úlohou súdu** a táto zásada sa prenáša aj do posudzovania námietky premlčania, ktorú súd skúma vo vzťahu k nároku uplatnenému žalobou a je bez významu, ako účastníci nárok kvalifikovali po právnej stránke a z akých právnych dôvodov bola námietka premlčania vznesená (rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z 21. 08. 2003, sp. zn. 29 Odo 162/2003 (R 13/2005)).

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

- **Rozsudok Veľkého senátu občianskoprávneho a obchodného kolégia Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 31Cdo 4781/2009 zo dňa 16.05.2012:** Aj v obchodných záväzkových vzťahoch platí, že pokiaľ sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní vzájomne si vrátiť všetko, čo podľa tejto zmluvy dostali, **prihliadne súd k námietke premlčania len vtedy, pokiaľ by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat.**

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Predĺženie premlčacej doby

- § 401 ObZ – vyhlásením dlžníka vždy o 4 roky, max. 10 rokov; jednostranný úkon, možné uskutočniť aj **pred** začatím plynutia PD (analogia legis – aj **po** uplynutí PD)
- § 407 ObZ – uznanie záväzku – 4 roky **od uznania** (sporný moment počítania lehoty vzhľadom na to, že ide o jednostranný adresný právny úkon)
- § 110 ods. 1 OZ – predĺženie len uznaním práva čo do dôvodu a výšky, 10 rokov od uznania

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Bezdôvodné obohatenie

- V prípade vzniku bezdôvodného obohatenia v obchodnoprávných vzťahoch bude aplikovaný v súlade s ust. § 1 ods. 2 Obchodného zákonníka Občiansky zákonník.
- V zmysle ust. § 261 v spojení s ust. § 1 ods. 1 Obchodného zákonníka bude na premlčanie akéhokoľvek obchodného záväzkového vzťahu aplikovaná právna úprava podľa ust. § 397 Obchodného zákonníka, teda štvorročná premlčacia doba.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

- Pokiaľ ide o plnenie z dôvodu, ktorý odpadol alebo z neplatného právneho úkonu, pokiaľ jednoznačne identifikovateľným základom takto vzniknutého vzťahu je obchodnoprávny záväzkový vzťah, bude aj premlčanie bezdôvodného obohatenia v režime Obchodného zákonníka.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

R 1/1979

- I. Pri plnení bez právneho dôvodu sa nadobúdajú obohatením nové hodnoty, avšak pri plnení za iného dochádza k obohateniu spočívajúcemu v tom, že majetok obohateného sa nezmenšil.
- II. Pri plnení bez právneho dôvodu vzniká nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia tomu, kto plnil, voči tomu, komu sa plnilo, avšak pri plnení za iného vzniká nárok tomu, kto plnil, voči tomu, za koho sa plnilo.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

- III. Predpokladom BO podľa § 454 je, že medzi tým, kto plnil, a tým, komu sa plnilo, bolo zrejmé, že sa plnenie deje za iného. Pokiaľ ten, kto plnil, konal v domnienke, že plní svoj vlastný záväzok, vznikol medzi tým, komu bolo plnené, právny vzťah z plnenia bez právneho dôvodu a nárok na vrátenie tohto plnenia.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

- **ZSR R 34/2002:** Právo na vrátenie plnenia uskutočneného podľa neplatnej obchodnej zmluvy sa premlčuje v štvorročnej premlčacej dobe podľa § 397 obchodného zákonníka, ktorá začína plynúť odo dňa, keď ku plneniu došlo.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

- **Rozsudok Veľkého senátu občianskoprávneho a obchodného kolégia Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 31Cdo 4781/2009 zo dňa 16.05.2012:** Aj v obchodných záväzkových vzťahoch platí, že pokiaľ sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní vzájomne si vrátiť všetko, čo podľa tejto zmluvy dostali, prihliadne súd k námietke premlčania len vtedy, pokiaľ by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Rozsudok NS ČR sp. zn. 32 Cdo 3800/2007

- *1. V obchodných záväzkových vzťahoch je vylúčené použitie ustanovení občianskeho zákonníka o premlčaní. Pre počítanie behu premlčania bezdôvodného obohatenia nie je v obchodnom zákonníku stanovená subjektívna premlčacia doba.*
- *2. Pre posúdenie premlčania práva na vydanie majetkového prospechu získaného z právneho dôvodu, ktorý odpadol, je rozhodujúca povaha právneho vzťahu účastníkov vzniklého plnením z tohoto právneho dôvodu; pri riešení otázky premlčania práva na vydanie bezdôvodného obohatenia v obchodných vzťahoch sa použije predovšetkým právna úprava obsiahnutá v obchodnom zákonníku. V prípade vzťahu z bezdôvodného obohatenia vzniklého prijatím plnenia bez právneho dôvodu, ktorý je obchodným záväzkovým vzťahom, je premlčacia doba štvorročná.“*

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Účinky uznania

- **NS SR sp. zn. 2 Obo 173/2002:**
- Ak dlžník písomne uzná svoj záväzok na vydanie bezdôvodného obohatenia vyplývajúci zo vzťahu medzi podnikateľmi pri ich podnikateľskej činnosti, **účinky uznania** treba posúdiť podľa ustanovení Obchodného zákonníka a nie podľa Občianskeho zákonníka.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Náhrada škody

- Vedomosť o škode a jej vzniku a o škodcovi sa viaže na existenciu oboch skutočností, pričom škoda nemusí byť identifikovaná presným rozsahom a výškou, ale znalosť poškodeného musí postačovať pre možnosť uplatnenia si nároku na súde.
- **Sprísnenie režimu voči Občianskemu zákonníku vyplýva z dikcie ustanovenia obsahujúcej „mohol sa dozvedieť“, čo možno považovať za určité sťaženie postavenia poškodeného.**
- Pokiaľ vznikne povinnosť nahradiť škodu pri porušení inej ako záväzkovej povinnosti, počíta sa plynutie objektívnej doby od vzniku skutočnosti, ktorá takúto povinnosť spôsobila.

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Určovacie žaloby

- Aktívna vecná legitímácia
 - a zároveň
- naliehavý právny záujem

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014

Ďakujeme za pozornosť 😊

Justičná akadémia SR, 14. apríl 2014